

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2009
FORFATTER:	Henrik Werner Hansen
TITEL:	To ekstreme forbrydelser fra 1980erne.
KORT RESUME:	Om ligskænding og en mors drabsforsøg på sit barn.

TO EKSTREME FORBRYDELSE FRA 1980ERNE

AF HENRIK WERNER HANSEN

I Koldingbogen fra 2006 har jeg beskrevet anklagemyndigheden i Kolding 1980-2006 samt omtalt sagen om den forsvundne Heidi. Jeg har nu i mine gemmer fundet mine egne notater om andre spektakulære straffesager fra min tid som chefanklager i Kolding. To af disse adskiller sig markant fra de andre.

Begge indeholder gerningsbeskrivelser, der, hvis de havde været anvendt som plot i en kriminalroman, med stor sandsynlighed af læserne ville være blevet forkastet som værende et udslag af forfatterens sygelige fantasi. Men i virkelighedens verden overgås ofte selv de mest sygelige fantasier af gerningsmænd, hvis psyke er så særegen, at de sprænger samfundets normalitetsbegreb i atomer. Der gives ingen rationelle forklaringer på deres handlinger, og psykiaterne formår kun at afspejle en sløret gengivelse af de kortslutninger i deres sind, der har medført de abnorme gerninger.

For begge de to sagers beskrivelse fremgår endvidere, at selvom alle lægmænd var overbevist om, at gerningsmændene var rablende sindssyge, erklærede Retslægerrådet dem for strafegnede. De kunne således idømmes almindelig fængselsstraf og var ikke omfattet af den gruppe af sindssyge kriminelle, der i stedet for egentlig straf kunne opnå en sanktion, der indebar en behandling eller et ophold på en institution for sindslidende.

LIGSKÆNDING

Det var den 10. februar 1986, det var fastelavn og godt vejr. Jeg var lige kommet hjem til min bopæl sidst på eftermiddagen efter en travl dag på kontoret og i retten. Telefonen ringede, det var vagthavende på politistationen, der kort oplyste, at man formodede, at der var begået et drab et sted i Kolding på en uidentificeret mand.

I stedet for i telefonen at få en længere redegørelse om, hvad der var sket, valgte jeg i stedet straks at begive mig tilbage til min arbejdsplads. Der mødte jeg lederen af kriminalpolitiet, kriminalkommisær Jens Erik Lehmann, der havde afløst kriminalkommisær N. H. Nielsen som chef.

Der var megen uro og leben på stationen, og man fornemmede straks, at noget dramatisk måtte være hændt.

Uden forvarsel fik jeg straks forevist en gennemsigtig kraftig plastpose, som man uden kommentarer bad mig vurdere indholdet af. Det er løgn, det må være løgn, det var de tanker, der først gik gennem mit hoved. Det var ikke løgn, for det var et afskåret mandligt lem med pung, der lå og skvulpede rundt i posen. Snittet var rent, og der sås ikke beskadigelser i øvrigt på lemmet.

Et yngre ægtepar havde sidst på eftermiddagen gået en tur på naturstien bag Kolding

Gymnasium. På en gren i ca. 2 meters højde havde de fundet dette lem hængende i en elledning. Det var hængt op på et sted og på en sådan måde, at forbipasserende ikke kunne undgå at få øje på det. Faktisk viste det sig også senere, at andre havde bemærket dette, men da de troede, at der var tale om en fastelavnsspøg, foretog de sig ikke yderligere.

Lemmet blev frosset ned og straks kørt til retsmedicinerne i Århus. Man skønnede, at dette stammede fra en mand på mellem 20 og 60 år, men man kunne ikke umiddelbart bedømme, om manden var levende eller død, da lemmet blev afskåret. Såvel Kolding Sygehus som sygehuse i nabokommunerne blev underrettet om fundet, men ingen af disse havde haft operationer, der indebar et så drastisk operativt indgreb. Læger gav dog samstemmende vurdering af, at man ikke kunne overleve et sådant indgreb uden øjeblikkelig behandling. Det var klart, at politiet måtte behandle sagen som en drabssag uden lig.

Allerede samme aften blev politihunde fra hele regionen sat ind i eftersøgningen, der varede det meste af natten. Eftersøgningen strakte sig i første omgang over de store skovområder bag Gymnasiet op til golfbanen og bag kolonihaverne, men man fandt intet lig.

Mange teorier kom på bordet. Nogle mente, at der kunne være tale om et ritualdrab, og henviste til en sag fra Fåborg, hvor der var fundet et lig i havnen, hvis lem var skåret af.

Andre var mere bekymrede over en børnelokker, der for under en uge siden havde været på spil i samme område. Men løsningen kom ikke den dag.

Tidligt næste morgen ringede telefonen i mit hjem, og det var igen vagthavende, der ville give mig en besked. Forinden ville han

dog lige sikre sig, at jeg sad ned, når jeg modtog oplysningen. Han syntes lige, at jeg omgående skulle gøres bekendt med, at der var fundet endnu et afskåret lem. Denne gang var det nogle skolebørn på vej til Dyrehaveskolen, der på en gren i ½ meters højde havde gjort det makabre fund. Også dette lem var hængt op på grenen med en ledning og fastgjort med en klemme. Der var kun en afstand på ca. 500 meter mellem de to findesteder.

Souschefen for kriminalpolitiet, Rasmus Rasmussen, udtalte til pressen, at der nu måtte være formodning om, at disse fund stammede fra afdøde personer, men han oplyste endvidere, at politiet ikke havde fået nogen henvendelser fra sygehuse, kapeller eller kirkegårde, der kunne bestyrke denne antagelse.

Dagen efter havde Kolding Folkeblad et interview med en af byens førende bedemænd, der kategorisk afviste muligheden af, at de afskårne lem kunne hidrøre fra lig i byens to kapeller. Han henviste til, at kisterne straks blev anbragt i aflåste opbevaringsrum, hvortil selv ikke bedemændene havde nøgle. Så hvis de makabre fund skulle stamme fra et kapel, kunne det kun være sket ved indbrud, og sådanne var jo ikke anmeldt.

Samme nat foretog politiet en ransagning af krematoriet ved Sdr. Kapel i Kolding. Dette skete på baggrund af, at man havde opdaget, at et af vinduerne til kapellet var knust. Man havde ikke anmeldt dette straks, da man så ofte havde været udsat for hærværk. Krematoriets ovn havde været i stykker nogle dage, hvorfor politiet nu stod over for den delikate opgave at åbne samtlige kister og undersøge hvert enkelt lig for om muligt at konstatere, om nogle af de mandlige lig skulle mangle vitale dele.

Eftersøgning med hunde i skovområdet ved Kolding Gymnasium 10. februar 1986. Foto: Kolding Folkeblad.

Det var der to lig, der gjorde. Alle kunne ånde lettet op, da vi kunne genforene de afskårne lem med deres ejermænd. For selvom der stadig var tale om en afskyelig og grotesk forbrydelse, var der ikke tale om drab.

Et tip førte til anholdelse af gerningsmanden dagen efter. En samleverske havde fået farten af, at hendes kæreste på en eller anden måde havde været involveret i noget med døde mennesker, og henvendte sig derfor til politiet. Ved et besøg hos den pågældende, en 42-årig tidligere for bl.a. tyveri straffet mand, lagde denne straks alle kortene på bordet,

og erkendte at have brudt ind i krematoriet ad to gange, og sidste gang at have skændet to lig.

Mit problem omkring en fremstilling af gerningsmanden i retten var, at straffen for ligskænding kun gik op til 6 måneders fængsel, hvorfor denne forbrydelse ikke i sig selv var tilstrækkelig til at få manden varetægtsfængslet, hvilket krævede sigtelse for en forbrydelse med en strafamme på mindst 1½ års fængsel. Derfor besluttede jeg, at han yderligere skulle sigtes for blufærdighedskrænkelse, der havde en strafamme på 4 års fængsel.

Krematoriet på Sdr. Kirkegård, fotograferet 13. februar 1986. Foto: Kolding Folkeblad.

Den sigtede var en fedladen bleg mand, der ved retsmødets start indledte med at hilse på mig ved at give mig et slattent håndtryk. Nok er jeg ikke sart, men alligevel kunne jeg ikke undgå at tænke på, hvad han for nylig havde brugt denne hånd til. Under afhøringen af den sigtede erkendte han såvel indbruddene i krematoriet som den efterfølgende ligskænding.

Hans forklaring herom forekom i hvert fald mig noget søgt for ikke at sige direkte løgnagtig. Han påstod, at han brød ind i krematoriet, fordi en kvindelig kollega til ham få dage

før var dræbt ved et færdselsuheld. Han havde ikke fået sagt farvel til hende, hvorfor han fik den lyse ide at prøve at findes hendes kiste i krematoriet og på denne måde tilkendegive sin sorg over det tabte. Samtidig måtte han indrømme, at han egentlig ikke kendte vedkommende særlig godt. Første nat, han brød ind, fandt han ikke en kiste med hendes navn, hvorfor han vendte tilbage den efterfølgende nat, nu bevæbnet med en slagterkniv. På mit spørgsmål om med hvilket formål han medbragte en slagterkniv, kunne han kun svare, at det var til at begå indbruddet med

Der var i krematoriet ca. 12 kister, og da han stadig ikke kunne finde den rigtige, fik han den tanke, at der muligvis i kister med kvindeligt ville være smykker og ringe at finde. Så han startede sin makabre eftersøgning ved at åbne forskellige kister. Hans frustration steg, efterhånden som det gik op for ham, at der intet var at stjæle. Frustrationen gik over i vrede, så da han åbnede de næste to kister og fandt mandelig i dem begge, skulle denne vrede udløses, og det var årsagen til, at han skar kønsdelene af disse to lig. Han anbragte disse i en plastpose og tog delene med sig hjem.

Efter hjemkomsten midt om natten kunne han ikke falde i søvn, men følte en stigende uro. Han tog plastposen og kørte med den på sin knallert ud til den nordlige del af byen og hængte delene op i de træer, hvor de senere blev fundet. Det var ham magtpåliggende, at de hang på en måde, så det var uundgåeligt, at de blev set af forbigående. Det var også vigtigt for ham, at de hang, så de ikke ville falde ned. Derfor brød han ind i Golfklubben og skaffede sig en el-ledning og nogle klemmer. Faktisk var han to gange senere ude på stedet for at sikre sig, at kønsdelene stadig hang, som de skulle.

Den sigtede og hans forsvarer ville ikke protestere mod en varetægtsfængsling. Forsvareren advokat Th. Engel udtrykte det på den måde, at det måske ikke lige var sagen at komme tilbage til friheden, som forholdene så ud på nuværende tidspunkt. Den sigtede ville heller ikke protestere mod min begæring om en mentalundersøgelse af ham, for "der må jo være noget galt, når jeg kan finde på sådan noget".

Da denne mentalundersøgelse ikke kunne

iværksættes inden for rimelig tid, og da sigtede åbenbart havde medvirket til sagens opklaring, blev han løsladt den 18. marts. Mentalundersøgelsen skulle efterfølgende foretages ambulantly ved specialister i Århus. Den kom til at tage så lang tid, at sigtede i mellemtiden nåede at rode sig ind i nye kriminelle forhold. Men jeg kan også levende forestille mig et rend af psykologer, psykiatere sexologer, socialrådgivere og kriminologer, der alle gerne ville afprøve Freuds teorier på en mand, der har åbnet kister en mørk nat for at afskære kønsdele. Manden måtte jo kunne bidrage med stof til indtil flere afhandlinger. At han tidligere var dømt for blufærdighedskrænkelser, vindueskiggeri, tyveri af dameundertøj fra tørresnore og brandstiftelse, kunne måske også være relevant for bedømmelse af den sigtedes seksuelle præferencer.

Den 3. oktober måtte jeg igen gå i retten med den samme mand. Han var taget på fersk gerning under et indbrud, og under den efterfølgende afhøring tilstod han otte yderligere. Han blev igen varetægtsfængslet, og snart gik det op for kriminalpolitiet, at han havde langt mere på samvittigheden. Han havde efter sin sidste løsladelse opholdt sig en del på Sjælland, hvor han besøgte sin mor og lillebror. Ved den lejlighed lykkedes det for ham at foretage i alt 30 ildspåsættelser, for det meste i containere. Desuden nåede han op på i alt 53 tyverier og indbrud, samt yderligere 9 forhold af blufærdighedskrænkelser ved at belure folk på et motel.

Retssagen startede den 8. januar 1987, og den tiltalte tilstod samtlige forhold. Han gentog sine forklaringer om ligskændingen, og om brandene forklarede han, at han elskede lyden af brandsirener. Under et indbrud på et

hotelværelse havde han stjålet et kamera, og inden han forlod værelset, havde han taget billeder af dette. På mit spørgsmål om baggrunden for dette svarede han blot, at det var dejligt med minder om de indbrud, man havde lavet.

Han ville under ingen omstændigheder acceptere min teori om, at alle hans forbrydelser hang sammen med hans seksualdrift, og benægtede på det kraftigste at have haft noget seksuelt udbytte af de foretagne handlinger. Såvel mentalundersøgelsen som den efterfølgende udtalelse fra Retslægerådet udtalte enstemmigt, at den tiltalte ikke var sindssyg, men at han var en karakterafviger, var impulsiv og havde en meget stærk kønsdrift. Han fandtes desuden egnet til almindelig straf af fængsel.

I mine afsluttende bemærkninger henviste jeg til, at ligskænding er en alvorlig forbrydelse, for afdøde personer kan også krænkes, når der er tale om så usømmelig behandling af lig, som der her var tale om. Desuden henviste jeg til pårørendes følelser. Min påstand lød herefter på fængsel i ikke under to år. Forsvareren, advokat Hessel Mortensen påstod den tiltalte dømt til en behandlingsdom, fordi de fleste af forholdene i anklageskriftet var af abnorm karakter. Dommen lød på fængsel i to år.

MÜNCHHAUSEN

På mit arbejdsbord i mit hjem ligger to videobånd, som jeg ved jeg må gennemse, inden jeg kan skrive dette kapitel. Jeg kender indholdet på båndene, for jeg har set dem før, men jeg tøver med at lægge dem i videoapparatet, for jeg ved også, at indholdet endnu engang vil påvirke mig psykisk.

Det første bånd er udleveret fra Danmarks Radio og indeholder klip fra en udsendelsesrække med navnet "Landet rundt". "Landet rundt" var en ugentlig tilbagevendende TV-udsendelse i Danmarks Radio, der vistnok nød en vis popularitet hos seerne.

Udsendelserne indeholdt en række hverdagshistorier fra de regionale TV-stationer, som redaktionen fandt kunne have en almen interesse for seerne, netop fordi de valgte historier oftest beskæftigede sig med almindelige mennesker og deres daglige problemer. Man kunne som seer genspejle sig i TV-skærmen og opdage, at genboen faktisk også kæmpede med problemer med myndighederne, eller at sygdom og arbejdsløshed også var begreber, der fandtes på den anden side af liggerhækken eller kommunegrænsen.

Den 23. februar 1987 var udsendelsens hovedhistorie en lidt anden. Her fortalte et sympatisk og velformuleret forældrepar om deres fortvivlende kamp mod de kommunale myndigheder for at få deres knap 1-årige søn Andreas hjem fra børneafdelingen på Kolding Sygehus. De fortalte samstemmende om deres store frustrationer over, at Andreas i alt havde tilbragt over seks måneder på sygehuset på grund af nogle uforklarlige lidelser, der blandt andet medførte, at drengen til tider holdt op med at trække vejret og mistede bevidstheden. Samtidig tilkendegav de, at Andreas mistrivedes på sygehuset, at han ustandselig fik forskellige infektioner, og at hans tilstand kun blev forværret, mens han var indlagt.

Hen over skærmen blev samtidig vist forskellige skrivelser, som en overlæge ved børneafdelingen på Kolding Sygehus havde stilet til den pågældende kommune. Han op-

Vicepolitimester Henrik Werner Hansen fotografet i oktober 1987. Foto: Kolding Folkeblad.

fordrede kraftig socialforvaltningen i kommunen til snarest og senest den 1. februar 1987 at bevillige forældrene økonomisk støtte til at kunne hjemtage barnet. Denne støtte skulle foruden til indkøb af forskelligt overvågningsudstyr også anvendes til betaling af en nattevagt, der skulle overvåge drengen, når forældrene sov. Om dagen ville moderen, der var hjemmegående, selv påtage sig denne opgave.

Overlægen påberåbte sig i sine skrivelser til kommunen, at menneskelige hensyn afgø-

rende talte for, at Andreas snarest blev genforenet med sin familie. Under det videre interview med forældrene viste nærbilleder af Andreas i sin tremmeseng på sygehuset, en køn men bleg og skrøbeligt udseende dreng. Konklusionen af udsendelsen var, at der var gået politik i sagen, og at socialforvaltningen ikke ville strække sig videre end til at lade Andreas komme hjem den 1. april, men kun som en prøveordning og kun under forudsætning af, at Andreas "tilstand inden da var stabiliseret".

En journalist forsøgte herefter i udsendelsen at få uddybet kommunens holdning til sagen ved at stille en række spørgsmål til et kvindeligt medlem af socialudvalget. Denne ville ikke kommentere sagen og henviste til sin tavshedspligt, men tilføjede dog, at "det var en yderst følelsesladet sag". Journalisten lod sig ikke affærdige med socialudvalgsmedlemmets manglende lyst til at udtale sig, men prøvede i stedet at provokere hende ved aggressivt at spørge, hvordan det var at skalte og valte med andres liv, og om kommunens holdning til sagen ikke kunne risikere at blive en pind til barnets ligkiste. Udsendelsen sluttede med moderens beskrivelse af, hvor svært det var at forlade Andreas på sygehuset, fordi hun følte sig utroligt tæt knyttet til Andreas, som hun jo havde været ved at miste et par gange. Familien overvejede at få Andreas hjem med det samme og så selv bekoste udstyr og vagtordning, hvilket ville medføre omkostninger på ca. 50.000 kr. om måneden. Moderens sidste bemærkning i udsendelsen var: "Vi er bare lykkelige for hver dag der går godt".

Seerne havde igen fået et eksempel fra hverdagen på, hvordan offentlige myndighe-

ders kassetænkning ramte en i forvejen hårdt plaget familie.

Få dage efter denne udsendelse i "Landet rundt", gav kommunen sig og indvilligede i at give den tilstrækkelige økonomiske støtte til en gennemførelse af Andreas' hjemkomst til familien.

Han kom hjem den 10. marts, og allerede samme aften kom nattevagten, en ung medicinstuderende. Natten forløb roligt, og næste morgen spiste han morgenmad med familien, inden faderen tog af sted kl. 9.30. Moderen så fjernsyn sammen med Andreas, da hun ca. kl. 9.45 mærkede, at han pludselig "hang" på hendes arm og havde mistet bevidstheden. Hun løb straks ind i et værelse hvor der befandt sig et nødkaldeapparat til Falck, på vejen hertil gav hun Andreas kunstig åndedræt.

Falck kom inden for få minutter, og moderen fik mod sædvane lov til at opholde sig i ambulancens bårerum under transporten til sygehuset. Under hele transporten gav moderen Andreas en professionel udført hjertemassage, men ved ankomsten til sygehuset kunne lægerne straks konstatere, at Andreas var død.

Nytårsaftensdag samme år fik familien en ny søn, som fik navnet Jesper. Moderen havde været indlagt et par gange under graviditeten, og Jesper var lige som Andreas født for tidligt.

Selvom Jesper var af en langt mere robust karakter end Andreas, gik det med smerte snart op for familien, at også Jesper fik anfald, der lignede disse, som havde ramt Andreas. Under en indlæggelse på sygehuset fra den 9. marts-18. marts 1988 blev der konstateret anfald hos Jesper med slaphed og vejrtræknings-

problemer, som efter lægernes udsagn svarede til epileptiske anfald. Disse anfald bevirkede, at Jesper blev behandlet for epilepsi frem til september samme år.

Under en fornyet indlæggelse af Jesper i august forekom der to alvorlige anfald på sygehuset. Det ene anfald startede, medens Jesper blev puslet af moderen på toilettet, og det andet skete under badning, hvor Jesper blev blåfarvet, slap og med lav puls, og hvor der blev suget sekret op fra maven i ret stor mængde. Moderen oplyste til personalet på sygehuset, at hun havde puslet Jesper efter badet, da noget pludselig begyndte at løbe ud af munden på ham, hvorefter han blev blå og slap. Hjertemassage og ilt var nødvendigt øjeblikkeligt. Jesper blev straks overført til børneafdelingen på Århus Kommunehospital, hvor der også indtraf et alvorligt anfald med blåfarvning og slaphed, der krævede ventilation med ilt og hjertemassage.

Alle var dybt ulykkelige og frustrerede, for selv om der blev gennemført en lang række af undersøgelser som indbefattede både røntgen- og laboratorieundersøgelser, fandt man intet svar på gåden om de mystiske og livstruende anfald. Mange teorier kom på bordet, men ingen viste sig at være holdbare.

Hele personalet på børneafdelingen var dybt berørt over situationen, men samtidig beundrede man moderen, der utrætteligt og kærligt overvågede og professionelt passede sin øjensynligt dødssyge dreng. Det måtte kræve næsten umenneskelige ressourcer af en moder, der allerede havde mistet en søn.

En af lægerne på børneafdelingen fik en vanvittig tanke – tænk hvis det var moderen, der selv påførte Jesper disse livstruende anfald. En tanke som forekom så absurd og na-

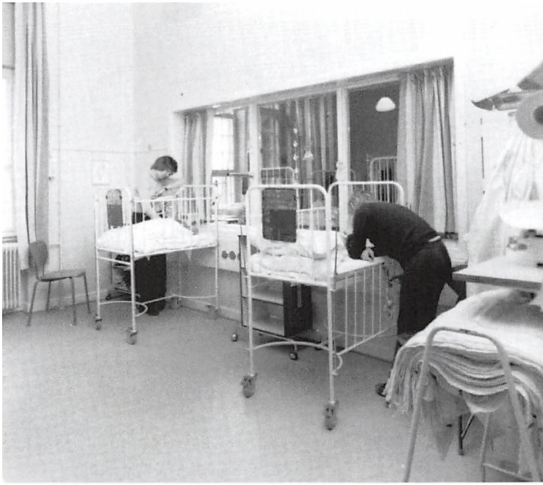
Kolding Sygehus fotograferet i 1985.

turstridig, at han ikke turde dele den med andre. Tanken opstod, fordi han indså, at ingen andre end moderen havde set anfaldenes opstart, og fordi han tidligere havde arbejdet på et hospital i London, hvor et barn var blevet indlagt med anfald, der mindede om Jespers. Der blev på dette hospital etableret en skjult videoovervågning af barnet, og det blev konstateret, at det var barnets moder, der søgte at kvæle barnet med en pude. Han indviede dog to af sine lægekolleger på afdelingen i sit tankeeksperiment, og efter samråd med sygehusledelsen besluttede man sig for at rette henvendelse til politiet om deres mistanke.

Politifuldmægtig Poul Løhde gik den 6. september 1988 i retten i Kolding og fik en kendelse fra dommeren, hvorefter politiet fik tilladelse til med skjult videokamera at over-

våge moderens samvær med Jesper i et baderum på Kolding Sygehus. Overvågningen startede den 8. september kl. 7 om morgenen. Der var anbragt et skjult kamera i det baderum på børneafdelingen, hvor moderen plejede at bade Jesper. Dette rum befandt sig i stueetagen på sygehuset, og i et rum i kælderen var anbragt den monitor, på hvilken de overvågende politifolk kunne registrere, hvad der hændte i baderummet.

Allerede da overvågningen startede kl. 7 kunne man for første gang observere moderens badning og puslen med Jesper, men alt forekom normalt. Den 9. september kl. 19.12 sad kriminalassistent Richard Andersen ved monitoren i kælderen og kunne nu igen iagttagende moderen, set i fugleperspektiv, da kamerateamet sad i loftet, bade og pusle Jesper. Der blev

Børneafdelingen på Kolding Sygehus. Foto ca. 1980.

optaget en seks minutter lang sekvens på videobånd, der viste en omhyggelig og kærlig moder, der blidt tog vare på sit ni måneder gamle barn. Hun skiftede omhyggeligt tøj på barnet, kælede med det og begyndte også at lege med det ved at lade barnet få øjenkontakt med en sut, som hun derefter med hånden bevægede i forskellige retninger hen over barnets hoved. Efter ca. fem minutter så man moderen med den ene hånd tage fat i en plastpose under puslebordet, medens hun med den anden hånd prøvede at få barnets opmærksomhed henledt på et mønster på væggen.

Allerede på dette tidspunkt fornemmede Richard Andersen, at noget var ved at udvikle sig rivende galt, hvorfor han øjeblikkeligt ringede til vagtstuen på børneafdelingen og bad dem indfinde sig i baderummet, da noget forfærdeligt var ved at ske.

Sygeplejersken, der tog telefonen, var ikke

underrettet om overvågningen og troede, at det var en spøg, at en ukendt mand ringede, fortalte at han var fra politiet og kunne se, hvad der foregik i baderummet. Inden Richard Andersen i bogstaveligste forstand måtte løbe for livet fra kælderen til baderummet, nåede han på monitoren at opfange, at moderen nu med begge hænder pressede plastposen stramt ned over barnets hoved og holdt denne position, selvom Jespers arme og ben bevægede sig i spasmer, som om en kvælning var nært forestående. På den optagne video kan man konstatere, at moderen holdt denne plastpose stramt omkring Jespers ansigt i 42 sekunder, og at grebet først løsnes og plastposen forsøges holdt skjult, da der kom andre mennesker ind i baderummet. Disse mennesker var foruden Richard Andersen en læge og en sygeplejerske, og alle kunne se, at Jesper havde haft endnu et anfald.

Dette var indholdet af den anden video, der lå på mit bord. Moderen blev den 10. september om formiddagen fremstillet i retten i Kolding sigtet for forsøg på manddrab på Jesper. Hun kunne ikke erkende sig skyldig, da hun forklarede, at hun overhovedet ingen erindring havde, om hvad der var passeret i baderummet på børneafdelingen. Efter samråd med sin forsvarer ønskede hun ikke at gennemse den optagne video, og hun ønskede heller ikke at protestere mod den begærede varetægtsfængsling af hende, ligesom hun indvilligede i at lade sig mentalundersøge under indlæggelse på et hospital.

Spørgsmålene var mange i sagen. Havde moderen virkelig gennem godt ni måneder regelmæssig udsat Jesper for sådan en behandling, at han blev udsat for livstruende kvælningsanfald og bevidstløshed? Havde hun i

givet fald også udsat Andreas for samme behandling i godt ti måneder? Var hun skyld i Andreas' død den 11. marts 1987? Hvad kunne i givet fald få en moder til at mishandle sine to spædbørn? Var hun sindssyg, og i givet fald hvorfor var dette ikke opdaget for længst? Hvis hun var skyldig, skulle hun så straffes eller behandles?

Alle erkendte, at svarene på disse mange spørgsmål krævede, at politiet under efterforskningen fik et endog meget snævert samarbejde med en række forskellige læger, psykologer og psykiatere, som dels skulle prøve at redegøre for de to små børns sygdomsforløb, og dels prøve at redegøre for, hvilke mekanismer i en moders hjerne, der kan udløse sådanne absurde og dødbringende handlinger. Alle journaler og undersøgelsesresultater omkring Andreas og Jesper blev indsamlet og forelagt overlæge E. Nathan, Århus Kommunehospital til en samlet vurdering.

Han havde i en meget lang og detaljeret redegørelse for de to børns sygdomsforløb anført fem muligheder som baggrund for sådanne anfald: Hjertesygdom, epilepsi, biokemiske forstyrrelser, forgiftninger og kvælning/drukning.

Hjertesygdomme kunne helt udelukkes hos begge børn, da specifikke undersøgelser havde vist, at ingen af børnene havde sygdomme ved hjertet. Epilepsi kunne være opstået hos begge børn, men da formentlig som følge af en af iltmangel betinget hjerneskade hos børnene.

Overlægen havde noteret sig, at der ikke i nogle af de mange journaler vedrørende de to børn var anført, at nogen havde overværet anfaldenes opstart. Erklæringerne blev videregivet til dr. med. Markil Gregersen, Rets-

medicinsk Institut i Århus til udtalelse. Han kunne tiltræde Nathans konklusion om, at i hvert fald nogle af anfaldene hos Andreas og Jesper ikke skyldtes sygdom, og mente at der i materialet var holdepunkter for, at anfaldene skyldtes drukning/kvælning. Han lagde her ved vægt på forandringer i syrebaseforholdene i blodet og den langsomme puls. I øvrigt havde han bemærket sig, at anfaldene hos begge børn som regel kom i dagtimerne, et enkelt anfald dog om aftenen, men ingen om natten. Moderen havde som regel været alene med børnene i baderummet, når anfaldene startede.

Om årsagen til Andreas' død kunne ingen vidner nøjagtig udtale sig, da der ikke blev foretaget obduktion af barnet, hvilket forældrene havde modsat sig af etiske grunde. Gregersen kunne kun herom, på baggrund af en oplysning i en journal om, at dødsmærkerne var mørkviolette, sige, at dette kunne indicere kvælning som dødsårsag. Efterforskningen koncentrerede sig i øvrigt om at finde personer, der havde overværet, hvordan anfaldene startede hos børnene.

Der blev afhørt ca. 375 personer, der havde haft forbindelse med børnene under deres indlæggelser, det være sig sygeplejersker, sygeplejeelever, pædagoger og medicinstuderende, læger og forældre til børn, der havde været indlagt sammen med Jesper eller Andreas. Det lykkedes ikke at finde personer, der kunne berette om anfaldenes opstart, dog undtaget børnenes fader, der måske ikke var et helt uvildigt vidne. Ud fra disse afhøringer og øvrige efterforskningsskridt, der først var afsluttet i løbet af 1989, var der skabt stærke indicier for, at det var moderen og moderen alene, der havde fremkaldt begge børns samt-

lige kvælningsanfald. Indiciene blev bestyret af den optagne video fra baderummet, der havde karakter af et egentligt bevis mod moderen.

Sideløbende med denne efterforskning, skulle vi prøve at få svar på nogle af de andre spørgsmål om moderens motiv og begrundelse for at skade sine egne børn som sket. Moderen blev faktisk mentalundersøgt to gange.

I en erklæring af 27. januar 1989 fra Århus Amtskommunes psykiatriske hospital hed det bl.a. i konklusionen, at moderen var normalt begavet, og hun ikke på gerningernes tidspunkt var sindssyg eller i en tilstand, der kunne ligestilles med sindssygdom. Hun havde heller ikke på gerningstidspunkterne nogen svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner. Hun fandtes således egnet til at blive idømt en almindelig straf i form af fængsel.

På foranledning af moderens familie blev advokat Bent Nielsen under hendes varetægtsfængsling beskikket som ny forsvarer. Han fik foranlediget iværksat en yderligere mentalundersøgelse af sin klient, hvilket skete under indlæggelse på Middelfart Sygehus. Derfra forelå der en erklæring af 23. juni 1989, hvoraf bl.a. fremgik, at da moderen var uden erindring om, hvad hun havde foretaget sig, konkluderede overlægen, at moderen på gerningstidspunkterne var i en tilstand, der kan henregnes under straffelovens § 16 (sindssyg eller tilstand, der må ligestilles hermed), og såfremt hun fandtes skyldig, anbefalede man en dom til anbringelse på hospital for sindslidende. Hvordan kunne to lægelige specialister på psykiatriens område nå til to så forskellige konklusioner?

For mig at se bunder besvarelsen af dette spørgsmål sig i det faktum, at man ved mentalundersøgelsen af moderen ved Middelfart Sygehus fokuserede en del på en epilepsi, som moderen havde været i medicinsk behandling for, siden hun var otte år. Moderen havde herom selv forklaret, at hun ikke i årevis havde fået en korrekt lægelig ledet medicinbehandling, hvorfor hun såvel havde haft mindre anfald – abcenser – hvor hun blev fraværende og til tider ukontaktbar, som hun havde haft Grand-Mal anfald, hvor hun fik kramper og besvime. Mens hun var indlagt på Middelfart Sygehus skulle hun have haft to Grand-Mal anfald. Begge erklæringer blev fremsendt til Retslægerådet til udtalelse, og den 7. november 1989 forelå svar herpå. Også dette var i sit indhold yderst usædvanligt, fordi Rådets medlemmer ikke var enige.

Et flertal på fem medlemmer fandt, at moderen led af epilepsi, der medførte anfald, hvor hun bl.a. var fraværende, motorisk urolig og til tider skræmt. Flertallet ville dog finde det helt overvejende usandsynligt, at hun på gerningstidspunkterne havde befundet sig i en af epilepsi betinget psykisk abnormtilstand, der kunne ligestilles med sindssygdom. Om den af hende selv forklarede totale glemsel om de kriminelle handlinger, udtalte flertallet, at dette ikke selvstændigt talte for, at hun på gerningstidspunkterne havde befundet sig i en af epilepsi betinget abnormtilstand, idet der også kunne være tale om en såkaldt fortrængning af sjæleligt belastende erindringsmateriale. Flertallet anbefalede, at såfremt der skete domfældelse, skulle moderen idømmes almindelig straf i form af fængsel.

Mindretallet, et medlem, fandt det der-

imod sandsynliggjort, at moderen på gernings-tidspunkterne havde befundet sig i en med sindssygdom ligestillet tilstand, betinget af hendes epileptiske lidelse. Dette medlem anbefalede en dom til anbringelse på hospital for sindslidende.

I det hele taget en højst usædvanlig situation med så stor uenighed mellem de lægelige eksperter om den rette diagnose for moderen. Var handlingerne, der var foretaget af moderen ikke i sig selv så abnorme og nærmest naturstridige, at det ville være vanskeligt for ikke at sige umuligt at få dommere og nævninge til at vurdere hende som "normal", og dermed idømme hende en almindelig fængselsstraf? Måtte en moder, der i årevis havde gjort sig store anstrengelser for at pine og plage sine to spædbørn så alvorligt, at det var livstruende, ikke pr. automatik betegnes som sindssyg?

Det mulige svar herpå fandtes i bemærkningerne fra flertallet i Retslægerådet, der yderligere bemærkede, at de fandt det mest sandsynligt, at moderen diagnostisk måtte betegnes som lidende af et syndrom ved navn "Münchhausen by proxy", en lidelse af ikke-sindssygelig natur med baggrund i personlighedsmæssige forstyrrelser.

Efterforskerne og jeg havde allerede under efterforskningen stødt på dette begreb, og Gregersen fra Retsmedicinsk Institut i Århus havde skaffet os en litteraturliste over fænomenet.

Baron von Münchhausen levede i det 18. århundrede og deltog i krigen mellem Rusland og Tyrkiet. Da han kom hjem til Tyskland fortalte han stadig mere og mere fantastiske historier om sine bedrifter. Disse blev offentliggjort, og snart kunne alle indse, at han var fyldt med løgn.

Hans navn gav i 1951 anledning til betegnelse for et syndrom om voksne, der udsatte sig selv for unødvendige medicinske undersøgelser, behandlinger og operationer ved over for læger at opdigte falske historier. I 1977 blev det første tilfælde beskrevet, hvor et barn, en 6-årig pige blev indlagt utallige gange. Hun blev indlagt på grund af blodig urin, men det viste sig, at urinfundene var falske og produceret af barnets moder. I 1984 blev der i England offentliggjort en undersøgelse foretaget af en børnelæge omhandlende i alt 66 børn, hvis forældre alle havde fabrikeret falske symptomer eller direkte havde skadet børnene med medicin eller ved fysisk påvirkning. Af de 66 børn var tre døde. Det var karakteristisk, at det var mødre, der fabrikerede symptomerne og påførte børnene skader, hvorimod fædrene sædvanligvis ikke havde anelse om, hvad der skete, og at disse ikke kunne acceptere mødrenes adfærd, når de senere blev konfronteret med denne. Det var endvidere karakteristisk for undersøgelsen, at næsten 50% af de involverede mødre havde enten en sygeplejerskeuddannelse eller en anden hospitalstilknytning. Flere af mødre i undersøgelsen havde endvidere påbegyndt en sygeplejerskeuddannelse, men var faldet fra. Andreas' og Jespers moder havde opgivet såvel en sygeplejerske- som en sygehjælperuddannelse.

Endelig fremgik det af den engelske undersøgelse, at 28 af de undersøgte 66 børn led af pseudoepilepsi, hvor moderen var den eneste, som havde kunnet beskrive anfaldenes opstart. For 5 af disse børns vedkommende viste det sig, at moderen havde forårsaget anfaldene ved partiel kvælning med sengetøj eller en plastpose. Efter at alle erklæringer fra

diverse læger og myndigheder var indgået til sagen, og efter samtlige ca. 375 personer var blevet afhørt til politirapport, blev det min opgave at fremsende sagen med bilag til Statsadvokaten i Sønderborg med et udkast til et anklageskrift.

For så vidt angik Andreas mente jeg ikke, at anklagemyndigheden kunne påvise, at moderen havde haft forsæt til at forvolde hans død. Det kunne ikke bevises, at hun ønskede, at han skulle dø. Men det var min opfattelse, at hun helt bevidst fra september 1986 til marts 1987 adskillige gange havde fremkaldt disse kvælningsanfald hos Andreas, hvorfor jeg indstillede, at hun blev tiltalt for legemsangreb under særdeles skærpende omstændigheder i disse tilfælde. Statsadvokaten fulgte denne del af indstillingen.

For så vidt angik Jesper, var jeg personlig af den opfattelse, at moderen her burde tiltales for forsøg på drab. Ikke fordi jeg troede, at hun ønskede at slå Jesper ihjel, men fordi hun nu efter Andreas' død kunne indse, hvor farlige de kvælningsanfald, hun frembragte hos Jesper, kunne være. Hun burde nu kunne indse, at der var en overvejende sandsynlighed for, at også Jesper ville dø på grund af hendes adfærd.

Vedrørende disse forhold var Statsadvokaten ikke enig, men rejste tiltale mod moderen for legemsangreb under særdeles skærpende omstændigheder, herunder specifikt den kvælning, der fandt sted på baderummet på Kolding Sygehus den 9. september 1988. Der var enighed mellem Statsadvokaten og mig om, at der under sagen skulle nedlægges påstand om straf i form af almindelig fængsel.

Statsadvokat Preben Alsøe mødte selv som anklager ved nævningetinget i Kolding den

12. juni 1990. Moderen fastholdt sin uskyld, idet hun stadig ifølge sin egen forklaring absolut ingen erindring havde om de i anklageskriftet beskrevne handlinger, herunder kvælningsforsøget i baderummet. Hun og hendes forsvarer, Bent Nielsen, gjorde gældende, at hun ved de beskrevne handlinger havde befundet sig i en epileptisk tågetilstand, der bevirkede, at hun ikke var ved fuld bevidsthed, og at hun efterfølgende derfor havde total glemsel om det i mellemtiden passerede.

Samtlige erklæringer i sagen blev under domsforhandlingen læst op, og 35 vidner blev afhørt, herunder flere af de specialister, der havde afgivet erklæringer til brug for sagen. Den på baderummet optagne videosekvens blev afspillet i retssalen, og moderen valgte igen at forlade lokalet mens forevisningen foregik. Gregersen udtalte som sagkyndigt vidne, at videoen viste, at det var en bevidst handling som moderen foretog sig den 9. september 1988 i baderummet, hendes bevægelser virkede både rationelle samt bevidste. Endelig blev det oplyst, at Jesper siden moderens anholdelse havde været symptomfri og ikke havde været udsat for yderligere anfald.

De 12 nævninge voterede om skyldsspørgsmålet den 26. juni 1990 kl. 9.00 til kl. 14.15, hvorefter de tilkendegav, at de havde fundet den tiltalte moder skyldig i overensstemmelse med anklageskriftet.

Efter en ny procedure fra sagens parter om strafudmåling, hvor Statsadvokaten nedlagde påstand om ikke under seks års fængsel, og Bent Nielsen nedlagde påstand om en dom til anbringelse på hospital for sindslidende, nåede nævninge og dommere kl. 15.00 frem til en dom på fængsel i seks år. Grædende og med hovedet dybt nedbøjet modtog moderen

rettens dom, og der var ingen medlidenhed at spore hos de talrige sygeplejersker og sygehjælpere, der var mødt op i retssalen som tilhørere. Mange af disse havde passet både Andreas og Jesper på Kolding Sygehus. Der var således kun ofre i denne sag.

En mor mister sine børn og sin frihed. En mand mister sin kone. Et barn mister sin mor. Alle de berørte faglige personer i sundhedssektoren mister tilliden til en øjensynlig kærlig og omsorgsfuld mor. Men herudover var der endnu et offer.

Kriminalassistent Richard Andersen, der på monitoren i kælderen havde observeret de første tegn på en farlig adfærd hos moderen, da hun rækker ned under puslebordet efter en plastpose, og som i brøkdelen af sekunder med sig selv skulle afgøre, om han ville slå alarm nu eller vente til der foregik noget rigtigt kriminelt, brød efter at have anholdt moderen i baderummet sammen, og kunne ikke stå op-

rejst, men måtte sætte sig ud i den friske luft for at sunde sig. Et par dage senere blev han på Rigshospitalet i København tilset af en krisepsykolog, der fortalte, at Richard kunne forvente på længere sigt at føle sig både isoleret og til tider fjern. Omkring et år senere vågnede Richard i sin seng derhjemme og følte klare symptomer på et hjerteanfald, hvorfor der straks blev tilkaldt en ambulance. Indtil flere læger undersøgte ham, og alle fortalte, at han var i topform, men at han led af ekstreme angstanfald og spurgte, om hvad han dog havde oplevet. Disse angstanfald og dybe depressioner prægede Richards tilværelse i de følgende fem-seks år, og først efter mange konsultationer hos en psykolog lykkedes det at slippe den angst og panik, som var en udløber af en nattevagt i en kælder på Kolding Sygehus.

Jeg har nu gennemset begge videobånd og vil lægge dem væk, langt væk, for jeg håber ikke foreløbig at skulle gense disse.

Kolding Domhus. Foto: Aage Lund, 1992.